

Vainon uhri vai vieraannuttaja?

*Helinä Häkkänen-Nyholm, PsT, dosentti, psykoterapeutti
PsyJuridica Oy, HY, UEF*

VARJO-hankkeen 4. seminaari 27.1.2015 Oulussa

Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta - määritelmä

- ”Prosessi, jossa lapsen toinen vanhempi käyttäytyy suhteessa lapseen siten, että lapsen ja vieraannutettavan vanhemman vuorovaikutussuhde vaikeutuu ja joissakin tapauksissa vanhemman yhteys lapseen lakkaa olemasta.”¹
- Syytökset lapseen tai itseen kohdistetusta väkivallasta toisen vanhemman toimesta ovat vieraannuttajilla verraten yleisiä

1. Häkkänen-Nyholm, H. Laajasalo, T., & Tuuri, T. (2013). Lapsen vieraannuttaminen vanhemmasta: Toimintatavat ja niiden vaikutus lapsen ja vanhemman hyvinvointiin. Helsinki: PsyJuridica Oy.

Vainoamisen määritelmä

”Joka toistuvasti uhkaa, seuraa, tarkkailee, ottaa yhteyttä tai muuten näihin rinnastettavalla tavalla vainooa toista siten, että se on omiaan aiheuttamaan vainotussa pelkoa tai ahdistusta, on tuomittava vainoamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

Esimerkkitapausten yhtäläisyydet ja erot

Yhtäläisyydet

- Äidin vaatimus yksinhuoltajuudesta
- Toisen vanhemman kokeminen arvaamattomaksi, äkkipikaiseksi ja itsekkääksi
- Ei näyttöä fyysisestä väkivaltaisuudesta
- Oman asian kertominen sellaisena että siihen liittyy kokemus toistuvasta pelon tunteesta ja ahdistuneisuudesta
- Isän väite lapsen vieraannuttamisesta

Erot

- Vaadittujen lapsen tapaamisten tiheys
- Toisen vanhemman käyttäytyminen
- Suhtautuminen tulevaisuuteen

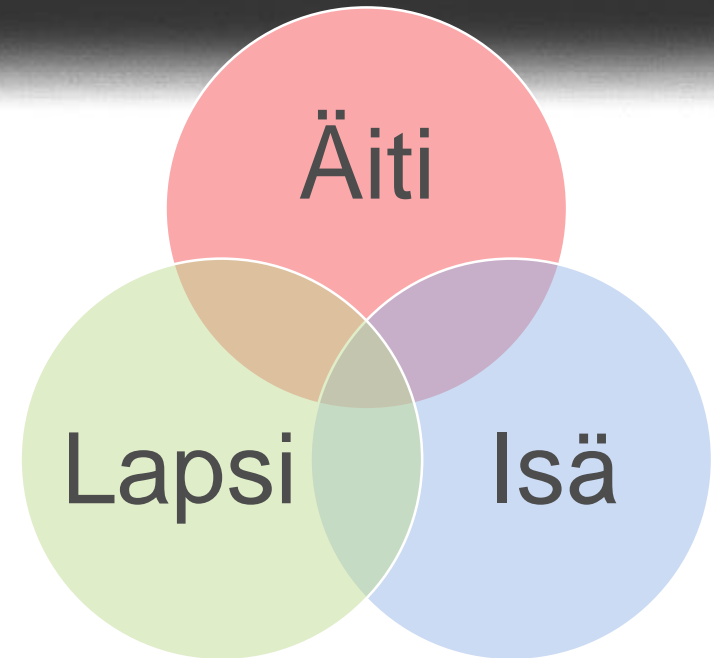
Tapausten analysointi

Vanhemmat

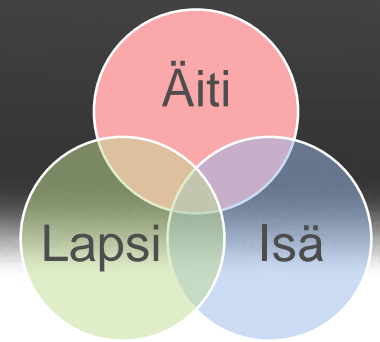
- Käyttäytyminen ja vaikutelmanluonti
- Asenteet ja suhtautuminen toiseen vanhempaan
- Oikeudelle esitetyt vaatimukset
- Tunteet ja ahdistuneisuus
- Psyykkinen oirehdinta (todellista vai teeskenneltyä?)
- Persoonallisuus

Lasten

- käyttäytyminen ja suhtautuminen vanhempiin

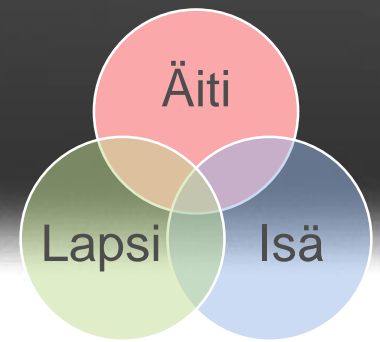

Käyttäytyminen ja vaikutelmanluonti

- Vieraannuttamiseen liittyy useita toimintatapoja ja piirteitä joista yleisimpiä ovat toisen vanhemman mustamaalaaminen ja vähätteleminen, lapsen ja vieraannutettavan vanhemman kontaktin rajoittaminen eri tavoin, lapsen emotionaalinen manipulointi, epäterve allianssi ja lasta koskevan tiedonsaannin rajoittaminen
- Oikeudelliset vaatimukset ovat yleensä kohtuuttomia tilanteeseen nähden ja vieraannuttajaan on vaikea vaikuttaa
- Vieraannuttaja pyrkii haastattelussa aktiivisesti luomaan vaikutelman esim. päihderiippuvaisesta, väkivaltaisesta ja lapsiaan laiminlyövästä toisesta vanhemmasta

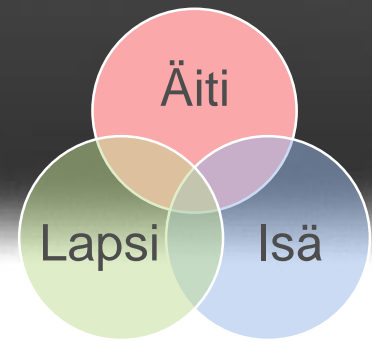
Käyttäytyminen ja vaikutelmanluonti

- Vainon uhreilla on lapsen kontaktin rajoittamisella lasta suojelemaan pyrkivä tarkoitus (engl. counter productive protective parenting¹), eikä muita vieraannuttamistapauksille ilmeneviä toimintatapoja esiinny siinä määrin kuin vieraannuttamistapauksissa¹
- Oikeudelliset vaatimukset ovat yleensä ”pehmeämpiä” kuin vieraannuttamistapauksissa ja henkilöön voidaan vaikuttaa

1. Drozd & Olesen, 2004

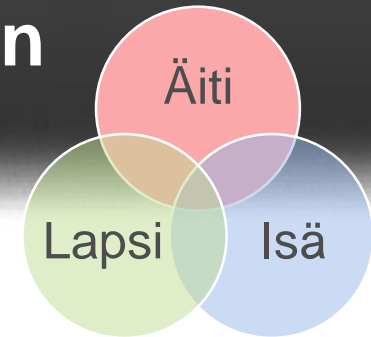
Asenteet ja suhtautuminen toiseen vanhempaan

- Vieraannuttajilla ilmenee jyrkän kielteinen ja joskus avoimen syyttävä ja aggressiivinen suhtautuminen toiseen vanhempaan, kyvyttömyyttä tarkastella omaa roolia ja pessimistinen orientaatio tilanteen muuttumisen mahdollisuuteen
  - *”Mitä asioita teidän historiassa pidät merkittävänä myötä-vaikuttavana tekijänä siinä, ettei vuorovaikutus suju niin hyvin kun se voisi sujua?”*
  - *”Miten vanhempana tuet lapsen vuorovaikutusta toiseen vanhempaan?”*
  - *”Mitä pitäisi tapahtua, jotta vuorovaikutus välillänne olisi sujuvampaa?”*
- Vainon uhreilla suhtautuminen toisen vanhemmuuteen on neutraalimpaa ja moninaisempi samoin kuin suhtautuminen omaan rooliin ja tilanteen muuttumisen mahdollisuuteen

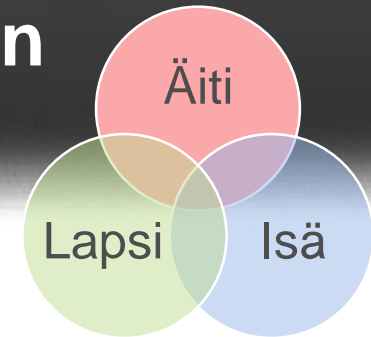

Tunteet, ahdistuneisuus ja psyykkinen oirehdinta

- Vieraannuttajilla toisen osapuolen herättämän pelon kokemus ja ahdistuneisuus on avoimesti ilmaistu, mutta käyttäytyminen ei tue sitä. Näyttönä lääkärintodistus, läheisten todistelu yms.
  - ”Koetko olevasi traumatisoitunut lasten isän vaikutuksesta?”
- Vainon uhreilla käyttäytyminen tukee pelon ja ahdistuneisuuden kokemusta (mm. kulkureittien vaihtaminen, kodin turvatoimien parantaminen, sähköpostin ja puhelimen kontrollointi)

Tunteet, ahdistuneisuus ja psyykkinen oirehdinta

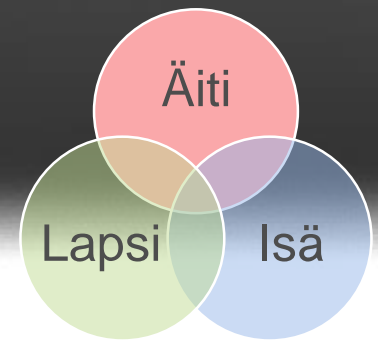

- Yli puolella vainon kohteeksi joutuneista henkilöistä kehittyy traumaperäiseen stressireaktioon kuuluvia oireita¹
- Myös seuraavien oireiden lisääntyminen on yleistä vainon kohteeksi joutuneilla: krooniset univaikeudet (74 %), ruokahaluttomuus (48 %), epäluottamus (44%), epäluuloisuus (39 %), hermostuneisuus (31 %), epätietoisuus (28 %) ja depressio (28%)²
- Tällaista oirekuvaa ei tiettävästi esiinny vieraannuttajilla mutta he voivat kysyttäessä teeskennellä sellaista esiintyvän

1. Pathé & Mullen, 1997

2. Sheridan ym. 2003

Persoonallisuus

Vieraannuttajat tutkitusti omaavat usein narsistisia piirteitä eivätkä he kykene tukahduttamaan entiseen puolisoonsa kohdistuvia kielteisiä tunteita lapsen edun vuoksi¹

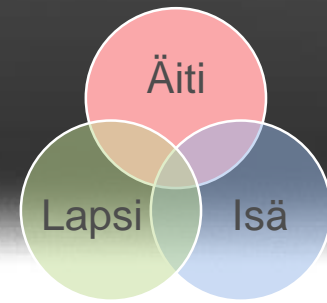
Vieraannuttajat omaavat myös muita useammin primitiivisiä psyykkisiä puolustusmekanismeja (kuten lohkoamista ja projektiivista identifikaatiota), he olivat provokatiivisempia ja heidän persoonallisuutensa rakenteessa on useammin häiriöitä²

Tällaisia piirteitä ei tiedetä esiintyvän vainon uhreilla

¹ Baker, 2005; Johnston ym, 2005

² Gordon, 2008

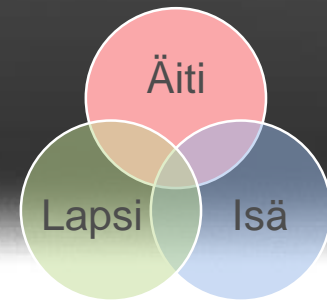
Lapsen käyttäytyminen ja suhtautuminen vanhempiin

Vieraannutetun lapsen käytös on yksilöllistä ja ikätasoista mutta siihen liittyy yleensä:

- Jyrkkä epäsuhta lapsen vanhempaa koskevissa uskomuksissa suhteessa lapsen ja vanhemman taustahistoriaan
- Vihan ilmaiseminen avoimesti huutaen ja vastustaen vanhempaa fyysisesti lapsen vaihto- ja tapaamistilanteissa
- Kielteisten ajatusten ilmaiseminen avoimesti tarvittaessa myös muille ihmisille
- Vieraannuttamista harjoittavan vanhemman kokeminen yksioikoisen positiiviseksi ja epärealistisella tavalla ”täydelliseksi”
- Vainon kohteeksi joutuneen vanhemman lapsen käyttäytyminen ei tiettävästi pidä sisällään em. piirteitä

Miten toimia tilanteessa jossa en tiedä kummasta on kyse?

Haastattele perusteellisesti ja...

- a) Kiinnitä huomiota vaikutelmanluontiin
- b) Esitä kysymyksiä toisen vanhemmuuden arvosta lapselle
”Millaisia positiivisia vaikutuksia toisella vanhemmalla on lapsen kehitykseen?....
- c) Esitä kysymyksiä jaetusta vanhemmuudesta ja tulevaisuudesta
- d) Kiinnitä huomiota kerrotun psyykkisen oirehdinnan luotettavuuteen
- e) Kirjaa vastaukset mahdollisimman tarkasti

Kiitos mielenkiinnosta!

Helinä Häkkänen-Nyholm

Puh. 044 3511630

helina.hakkanen-nyholm@psyjuridica.com